

О. В. Нечаєва, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

ЗМІСТ І ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ СПЕЦКУРСУ «ФОРМУВАННЯ СТАТЕВОЇ КУЛЬТУРИ СУЧАСНИХ ПІДЛІТКІВ»

Нечаєва О. В.

Зміст і особливості викладання спецкурсу «Формування статевої культури сучасних підлітків»

Стаття спрямована на висвітлення важливих питань сучасності, виховання здорової молоді. Розкривається актуальність проблеми статевого виховання сучасних підлітків. Наголошується на підвищенні серед учнів підліткового віку сексуальної розбещеності, збільшення кількості школярів з захворюваннями, що передаються статевим шляхом, кількості абортів серед дівчат-підлітків, зниження серед молоді проявів духовності у контексті взаємовідносин між хлопцем і дівчиною тощо. Визначається потреба у підготовці майбутніх учителів основ здоров'я у контексті цілеспрямованої підготовки до формування статевої культури сучасних підлітків. Розкриваються можливості спецкурсу «Формування статевої культури сучасних підлітків» щодо підготовки майбутніх учителів основ здоров'я у зазначеному напрямку. Обґрунтовується тематика спецкурсу, зокрема таких тем як: історико-педагогічні аспекти статевого виховання особистості; досвід сучасного статевого виховання в розвинених країнах світу; мета, завдання та особливості статевого виховання сучасних підлітків; духовна, психічна та фізіологічна складові статевого виховання сучасних підлітків; місце загальноосвітніх навчальних закладів у формуванні статевої культури учнів основної школи; профілактика абортів сучасними дівчатами.

Ключові слова: майбутні учителі основ здоров'я, спецкурс, зміст, інтерактивні форми і методи навчання, статево виховання підлітків.

Нечаева О. В.

Содержание и особенности преподавания спецкурса «Формирование половой культуры современных подростков»

Статья направлена на освещение важных вопросов современности, воспитания здоровой молодежи. Раскрывается актуальность проблемы полового воспитания современных подростков. Указывается на повышение, среди учащихся подросткового возраста, сексуальной развращенности, увеличения количества школьников с заболеваниями, которые передаются половым путем, количество абортів среди девушек-подростков, понижение

среди молодежи проявлений духовности в контексте взаимоотношений между парнем и девушкой и т.д. Определяется потребность в подготовке будущих учителей основ здоровья в контексте целенаправленной подготовки к воспитанию половой культуры современных подростков.

Раскрываются возможности спецкурса «Формирование половой культуры современных подростков» в контексте подготовки будущих учителей основ здоровья к половому воспитанию подростков. Обосновывается тематика спецкурса, в частности таких тем как: историко-педагогические аспекты полового воспитания личности; опыт современного полового воспитания в развитых странах мира; цель, задачи и особенности полового воспитания современных подростков; духовная, психическая и физиологическая составляющие полового воспитания современных подростков; место среднеобразовательных учебных учреждений в формировании половой культуры учащихся основной школы; профилактика абортсов современными девушками.

Ключевые слова: будущие учителя основ здоровья, спецкурс, содержание, интерактивные формы и методы обучения, половое воспитание подростков.

Серед нагальних проблем сьогодення постає виховання здорового підростаючого покоління у духовному, психічному та фізичному аспектах. Надзвичайно важливе місце у зазначеному контексті відіграє статеве виховання сучасної молоді. Останніми роками ця проблема набуває ще більшої актуальності. Це обумовлюється багатьма чинниками, серед яких: збільшення випадків небажаної вагітності серед дівчат шкільного віку, розповсюдження хвороб, що передаються статевим шляхом, зниження моральності серед учнів підліткового віку, сексуальна розбещеність тощо.

У зв'язку з цим, вкрай важливим є збільшити зусилля з боку загальноосвітніх навчальних закладів у контексті здійснення процесу статевого виховання на більш якісному рівні. Враховуючи вищезазначене, виникає необхідність підготовки відповідних фахівців, здатних, на високому професійному рівні, здійснювати статеве виховання сучасних підлітків. У теперішній час такими фахівцями повинні стати майбутні учителі основ здоров'я, які відповідно до змісту навчальної програми навчального курсу «Основи здоров'я» (враховуючи його значний потенціал щодо формування статевої культури сучасних підлітків), мають на протязі вивчення всього курсу

(5 – 9 класи) торкатись делікатних й вкрай важливих питань у контексті статевого виховання підлітків.

Між тим, навчальні плани підготовки відповідних фхівців не передбачають цілеспрямованої підготовки студентів до формування статевої культури підлітків. Враховуючи вищезазначене, виникає потреба у розробці спецкурсу, який передбачав би озброєння студентів теоретичними знаннями зі статевого виховання сучасних підлітків з превалюванням духовного аспекту щодо здійснення цього процесу та спрямовувався на оволодіння майбутніми учителями основ здоров'я уміннями використовувати потенціал вищезазначеного курсу у контексті формування статевої культури сучасних підлітків.

Достатньо цінними у контексті розробки відповідного спецкурсу є для нас нароби вітчизняних та зарубіжних вчених О. Главацької [1], І. Ковальчук [2], І. Овсиєнко [3], Л. Олійник [4] та інших.

Отже, **мета** статті полягає у розробці відповідного спецкурсу для майбутніх учителів основ здоров'я, характеристиці його змісту та особливостей його викладання в контексті підготовки студентів до формування статевої культури сучасних підлітків.

Враховуючи специфіку підготовки студентів спеціальності «Здоров'я людини», програмою спецкурсу передбачається ознайомлення майбутніх учителів основ здоров'я з таким навчальним матеріалом, який би, по-перше, пропонувався студентам у системному та послідовному вигляді з питань формування статевої культури підлітків на духовній основі, по-друге, пропонуємий навчальний матеріал не повторював би вивчене раніше у процесі фахових дисциплін у контексті статевого виховання, наприклад, питання попередження захворювань, що передаються статевим шляхом. Таким чином, програмою спецкурсу передбачаються теми, зазначені в табл. 1.

**НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН СПЕЦКУРСУ «ФОРМУВАННЯ
СТАТЕВОЇ КУЛЬТУРИ СУЧАСНИХ ПІДЛІТКІВ»**

№ з/п	Тематика	Кількість годин	
		Лекції	Семін.
1.	Історико-педагогічні аспекти статевого виховання особистості	2	
2.	Досвід статевого виховання в розвинених країнах світу	2	2
3.	Мета, завдання та особливості статевого виховання сучасних підлітків		2
4.	Духовна, психічна та фізична складові статевого виховання сучасних підлітків	4	2
5.	Місце загальноосвітніх навчальних закладів у формуванні статевої культури учнів основної школи		4
6.	Профілактика абортів сучасними дівчатами	2	4
Загалом		10	14

Кожна з зазначених в таблиці тем відіграє своє важливе значення у контексті підготовки майбутніх учителів з основ здоров'я до статевого виховання сучасних підлітків. Так, тема «Історико-педагогічні аспекти статевого виховання особистості» передбачає ознайомлення студентів з такими питаннями, як: загальні історичні аспекти статевого виховання; статево виховання в часи Радянського союзу (плюси та мінуси); статево виховання в практиці видатних вітчизняних педагогів; статево виховання в практиці зарубіжних видатних педагогів.

Не менш значущим для студентів спеціальності «Здоров'я людини» є вивчення досвіду статевого виховання в розвинених країнах світу, на що й

спрямовується наступна тема спецкурсу. В рамках зазначеної теми майбутні учителі основ здоров'я знайомляться з досвідом статевого виховання молоді у США, Європейських країнах (Німеччини, Данії, Польщі та інших) тощо.

Вкрай важливо в межах спецкурсу розкрити перед студентами спеціальності «Здоров'я людини» мету, завдання та особливості статевого виховання сучасних підлітків, озброїти їх знаннями духовної, психічної та фізіологічної складові статевого виховання. Вивчаючи тему «Місце загальноосвітніх навчальних закладів у формуванні статевої культури учнів основної школи» студенти мають побачити можливості загальних предметів у формуванні статевої культури учнів основної школи, а також потенціал навчального курсу «Основи здоров'я» у контексті статевого виховання сучасних підлітків.

Нарешті, тема «Профілактика абортів сучасними дівчатами» має розкрити перед студентами важливі аспекти впливу абортів на духовний, психічний та фізичний стан здоров'я дівчини; значення превентивних бесід з підлітками стосовно попередження небажаної вагітності; особливостей психологічного стану дівчини, готової до здійснення абортів; окремі аспекти виховання відповідальності хлопців (при виникненні статевих стосунків) у контексті можливої вагітності дівчини.

Між тим, як зазначалось вище, викладання передбаченого спецкурсом навчального матеріалу має відбуватись переважно за рахунок застосування інтерактивних форм і методів навчання, оскільки дуже важливо, щоб під час його вивчення студенти були активними учасниками навчального процесу, що, у свою чергу, не тільки сприяє більш якісному засвоєнню пропонуємого матеріалу, але й набуттю необхідних умінь з питань статевого виховання сучасних підлітків та розвитку творчості, що вкрай важлива стосовно здійснення у майбутній професійній діяльності цього процесу.

Так, враховуючи особливості теми «Досвід статевого виховання в розвинених країнах світу», її доцільно здійснювати у вигляді лекції-конференції. В даному випадку заняття слід будувати таким чином, щоб

максимальна кількість студентів мали можливість виступити з заздалегідь підготовленими доповідями, зокрема проблемами статевого виховання молоді у США, статевого виховання школярів у країнах Європи (Німеччині, Данії, Польщі та інших). Такий підхід, у свою чергу, дозволить не тільки довідуватись студентам про досвід розвинених країн у контексті формування статевої культури учнів, але й, на основі аналізу почутого, робити висновки та вносити пропозиції у контексті застосування найбільш вдалих підходів до статевого виховання відповідно здійснення цього процесу у нашій країні.

Цілком доцільно викладати у вигляді лекції-конференції тему спецкурсу «Історико-педагогічні аспекти статевого виховання особистості». В даному випадку, студенти можуть готувати такі доповіді, як: «Загальні історичні аспекти статевого виховання», «Статеве виховання в часи Радянського союзу (плюси та мінуси)», «Статеве виховання в практиці видатних відчизняних педагогів», «Статеве виховання в практиці зарубіжних видатних педагогів». Особливу увагу слід приділяти аналізу досвіду видатних педагогів, таких як А. С. Макаренко, В. О. Сухомлинський та інших великих педагогів, оскільки їх педагогічний досвід є вкрай цінним у контексті статевого виховання учнів на духовній основі.

Надзвичайно важливого значення у підготовці студентів до формування статевої культури підлітків відіграє розкриття мети, завдань та особливостей статевого виховання сучасних підлітків з превалюванням духовного аспекту, що передбачено наступною темою спецкурсу. Враховуючи специфіку та багатогранність проблеми статевого виховання сучасних підлітків розкривати зміст та завдання формування статевої культури учнів доцільно не як готову інформацію, яка не потребує сумнівів, а як таку, що вимагає плідної дискусії студентів. У зв'язку з цим, вивчення теми «Мета, завдання та особливості статевого виховання сучасних підлітків», на наш погляд, має відбуватись у вигляді семінара-дискусії, що, у свою чергу, дозволить студентам, висуваючи свої пропозиції щодо мети та завдань статевого виховання сучасних підлітків, глибше занурюватись у проблему формування статевої культури сучасних

підлітків, враховуючи особливості теперішнього часу та їх впливу на особистість підліткового віку.

Не зважаючи на те, що у статевому вихованні сучасних підлітків, з нашої точки зору, може превалювати духовний аспект, достатньо значущими залишаються й інші складові процесу статевого виховання, а саме психічна (в тому числі й відчуття психологічного стану учня, психологічна підтримка підлітка при нероздільному коханні, образах, станах дівчини після абортів тощо) та фізична (фізіологічний бік проблеми статевого виховання). Отже, враховуючи складність та багатоаспектність проблеми статевого виховання сучасних підлітків в тому числі й те, що цей процес вміщує в собі достатньо важливі та складні за сутністю складові, викладання теми «Духовна, психічна та фізична складові статевого виховання сучасних підлітків» бажано здійснювати у вигляді лекції-прес-конференції. В даному випадку, на наш погляд, найбільш доцільно використовувати лекцію-прес-конференцію у двох основних методичних варіантах, оскільки на вивчення вищезазначеної теми передбачається чотири години лекційних занять. Так, викладання першої лекції відбувається таким чином, щоб студенти мали можливість задати питання не одному, а декільком викладачам, що обумовлювалось специфікою заявленої теми. У зв'язку з цим, до лекції залучаються викладач філософії, викладач валеології (до яких переважно ставились питання стосовно духовної складової статевого виховання школярів), викладач психології (до якого переважно ставились питання у контексті психічного аспекту зазначеного процесу), а також викладачі фізіології та викладач, який викладає переважно медичні дисципліни. Не зважаючи на організаційну складність проведення лекції-прес-конференції у зазначеному варіанті (що полягало у зібранні значної кількості викладачів одночасно), все ж, на наш погляд, вона дозволить суттєво розширити уявлення студентів про кожен з аспектів статевого виховання. Крім того, проведення заняття у зазначеному варіанті сприятиме підвищенню уваги студентів та залученню їх до плідної дискусії з зазначеної проблематики.

Наступний варіант лекції-прес-конференції передбачає підготовку самих студентів в тому чи іншому аспекті статевого виховання підлітків, відіграючи таким чином роль одного з вищезазначених спеціалістів, які долучались до проведення лекції при першому її варіанті. Такий підхід, у свою чергу, вимагає від студентів додаткового осмислення проблеми, глибокого занурення у її сутність та, як наслідок, сприяє, на більш якісному рівні, ознайомитись з кожним із складових статевого виховання та ступеню їх важливості в контексті формування статевої культури сучасних підлітків.

Ознайомлення з темою спецкурсу «Місце загальноосвітніх навчальних закладів у формуванні статевої культури учнів основної школи» доцільно, на наш погляд, здійснювати як в процесі лекційного заняття (у вигляді лекції-бесіди) так і семінарського заняття (у вигляді семінара-дискусії). У вигляді лекції-бесіди викладач має намагатись залучати студентів до активного обговорення місця загальноосвітніх навчальних закладів взагалі та їх значущості зокрема у контексті формування статевої культури сучасних підлітків, задаючи студентам питання, які спонукатимуть їх до висловлення власних думок у зазначеному контексті.

На семінарському занятті при вивченні зазначеної вище теми студентам пропонуються індивідуальні практичні завдання, наприклад, визначити потенціал будь якої теми предмету «Основи здоров'я» на вибір (за обраним розділом програми з п'ятого по дев'ятий класи) у контексті статевого виховання підлітків на духовній основі.

Крім того, у процесі викладання спецкурсу бажано також використовувати такі методи навчання, які спонукатимуть студентів до формування практичного мислення, в тому числі у контексті подальшого розуміння потреби у статевому вихованні підлітків через призму духовного аспекту, зокрема розгляду проблеми абортів серед сучасних дівчат-підлітків. В даному випадку достатньо виправданим, на наш погляд, є застосування при вивченні спецкурсу такого методу навчання, як «Акваріум». Так, розподілившись на мікрогрупи, перед студентами можна поставити творчі

завдання, серед яких, наприклад, може бути наступне: визначити найбільш доцільні шляхи переконання дівчат у негативному впливі абортів на їх духовний аспект здоров'я. Зазначені та інші подібні питання спонукатимуть студентів не тільки до визначення пропозиції у зазначеному контексті, але й до жвавої дискусії, що є також важливо при виченні подібних питань спецкурсу.

Застосування даного методу навчання, що характеризується вирішенням студентами конкретних завдань у контексті формування статевої культури сучасних підлітків, зокрема питання абортів, сприятиме не тільки закріпленню раніше отриманих знань, а головне, виробленню власної позиції з питань абортів на основі глибокого занурення в аналізуєму проблему, набуттю певного досвду щодо пошуку найбільш вдалих підходів у контексті вирішення конкретних завдань у майбутній професійній діяльності.

Отже, вищезазначене дозволяє зробити **висновок**, що застосування на практиці підготовки майбутніх учителів основ здоров'я спецкурсу «Формування статевої культури сучасних підлітків», а також його викладання переважно за рахунок інтерактивних форм і методів навчання сприятиме формуванню у студентів спеціальності «Здоров'я людини» професійної готовності до статевого виховання сучасних підлітків на духовній основі.

Перспективи дослідження полягають у розкритті питань удосконалення практики за фахом майбутніх учителів основ здоров'я у контексті формування статевої культури сучасних підлітків.

Література

1. **Главацька О. Л.** Проблема підготовки майбутніх учителів до статевого виховання учнів : автореф. на здобуття наукового ступеня канд пед. наук. : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / О. Л. Главацька. – Тернопіль – 2000. – 20 с.
2. **Ковальчук І. А.** Статеворольова соціалізація учнів : Монографія. – Луганськ : Альма-матер, 2007. – 216 с.

3. **Олійник Лія.** Статеве виховання. Навчальний посібник з питань здійснення статевого виховання дітей від народження до юнацького віку. – Миколаїв ПП «Прінт-Експрес», 2010. – 112 с.

4. **Овсиенко И. А.** Подготовка будущего учителя к нравственно-половому воспитанию школьников / Инна Александровна Овсиенко / : Дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08: Калуга, 2003. – 194 с.

Nechaeva O.V.

The content and peculiarities of teaching of special course «formation of sexual culture of modern teenagers»

The article is aimed at coverage of the important issues of our time, upbringing of healthy youth. It is disclosed relevance of the problem of sexual education of modern teenagers. Emphasis is placed on increasing among pupils of the teenage years of sexual promiscuity, increasing the number of pupils with diseases that are sexually transmitted, the number of abortions among teenage girls, reducing manifestations of spirituality in the context of the relationship between boyfriend and girlfriend among young people and so on. Determine the need for training of future teachers of the basics of health in the context of purposeful preparation to the upbringing of the sexual culture of modern teenagers. Disclosed opportunities of special course «formation of sexual culture of modern teenagers» for the preparation of future teachers of the basics of health in that direction. It is substantiated of special course topics in particular such topics as: historical and pedagogical aspects of sexual education of personality, experience of modern sexual education in developed countries of the world, the purpose, tasks and characteristics of sexual education of modern teenagers, spiritual, psychological and physiological components of sexual education of modern teenagers, place of general education establishments in shaping the sexual culture of secondary school pupils, prevention of abortion of modern girls. Characterized the peculiarities of teaching of special courses, in particular some its themes, mostly at the expense of interactive forms and methods of training, including: lecture-conference, lecture-press-conference seminar discussion, «Aquarium», «circle of ideas» , «analysis of the particular situation», creative tasks and so on.

Key words: future teachers of basics of health, special course, content, interactive forms and methods of training, sexual upbringing of teenagers.

Відомості про автора

Нечаєва Ольга Віталіївна – аспірантка кафедри фізичної реабілітації і валеології Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Основні наукові інтереси засереджені навколо проблем підготовки майбутніх учителів основ здоров'я до статевого виховання сучасних підлітків.

Стаття надійшла до редакції 21.02.12

Прийнято до друку 26.04.13